

STATISTIČNI PREGLED

PODROČJA INSTITUCIONALNE OSKRBE STAREJŠIH V SLOVENIJI

Poročilo je del gradiva za raziskovalni projekt *Transnacionalizacija oskrbe starejših* (financer ARRS, številka projekta J5-3104), katerega nosilka je dr. Majda Hrženjak.

Maja Breznik, Mirovni inštitut, Ljubljana, september 2022.

Pregled statističnih podatkov s področja oskrbe starejših v Sloveniji smo pripravili kot delovno gradivo pri projektu *Transnacionalizacija oskrbe starejših* v okviru prvega delovnega modula Pregled literature, kontekstualizacija in analiza politik. Z objavo na spletni strani projekta je gradivo na voljo, da se uporablja, dopolnjuje in izboljšuje.

Statistični pregled vključuje podatke iz raznih virov, iz podatkovnih zbirk Statističnega urada RS, Skupnosti socialnih zavodov Slovenije, Zdravniške zbornice Slovenije, Zbornice zdravstvene in babilške nege, Zavoda RS za zaposlovanje, Urada RS za makroekonomske analize in razvoj in Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Podatke smo pridobili iz javno dostopnih zbirk ali pa so nam jih našte institucije pripravile, za kar se jim zahvaljujemo. Seveda pa smo edino in samo mi odgovorni za pravilno razlago in prikaz podatkov.

Gradivo je razdeljeno na več sklopov in predstavljeno po naslednjih poglavjih:

1. STANJE NA PODROČJU INSTITUCIONALNE OSKRBE STAREJŠIH
2. GIBANJE ZAPOSLOVANJA V INSTITUCIONALNI OSKRBI
3. DELOVNI POGOJI V INSTITUCIONALNEM SOCIALNEM VARSTVU
4. DELOVNE EMIGRACIJE IN IMIGRACIJE V DEJAVNOSTI SOCIALNEGA VARSTVA

Kratka razlaga vpelje vsako poglavje kot pomoč za razumevanje in interpretacijo podatkov.

Kot je običajno, statistični podatki zastarijo, brž ko so objavljeni. Zato smo vsak prikaz opremili s številčnimi in grafičnimi prikazi. Medtem ko grafični prikazi prikazujejo trende, številčni podatki omogočajo, da bo v prihodnosti časovne serije mogoče dopolnjevati z novimi podatki v naslednjih letih.

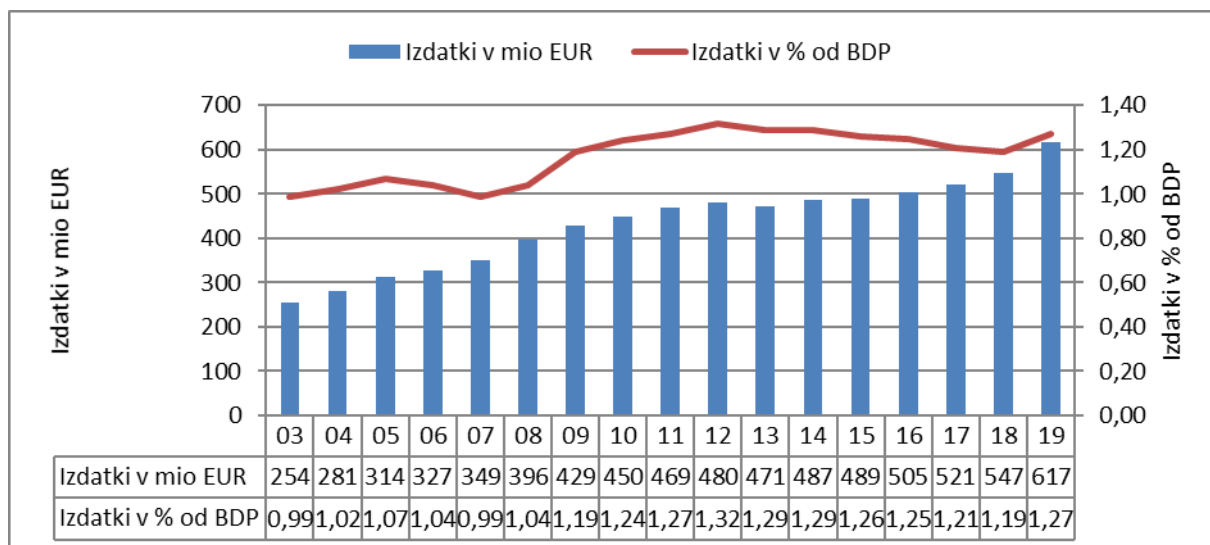
1.

STANJE NA PODROČJU INSTITUCIONALNE OSKRBE STAREJŠIH

Statistični prikazi predstavljajo krajše časovne serije. Zato opozarjamo na nekatere študije, ki prikazujejo stanja za pretekla obdobja in osvetlujejo obdobja pred začetkom našega spremljanja statističnih podatkov. Obdobje do druge svetovne vojne je obravnavala študija Franceta Kresala »Socialna politika na Slovenskem do druge svetovne vojne kot vir za zgodovino socialnega dela« (2005), s stanjem po drugi svetovni vojni pa sta se ukvarjali raziskovalki Jana Mali in Vida Milošević Arnold v članku »Nekatere značilnosti razvoja domov za stare ljudi v Sloveniji po drugi svetovni vojni« (2006). Obdobje od leta 1965 do leta 2011 je predstavil članek »Tipologija razvoja institucionalne oskrbe starejših ljudi v Sloveniji« Valentine Hlebec in Jane Mali (2013). Njuni statistični podatki osvetlujejo stanje neposredno pred začetkom našega spremljanja podatkov. Treba je opozoriti še na letna poročila Skupnosti socialnih zavodov Slovenije, ki že vrsto let izhajajo pod naslovom *Poudarki iz kumulativnega poročila* in obdelujejo številne druge teme, ki jih tu nismo vključili.

Celotni izdatki za dolgotrajno oskrbo (2003-2019)

Total expenditure for long-term care (2003-2019)

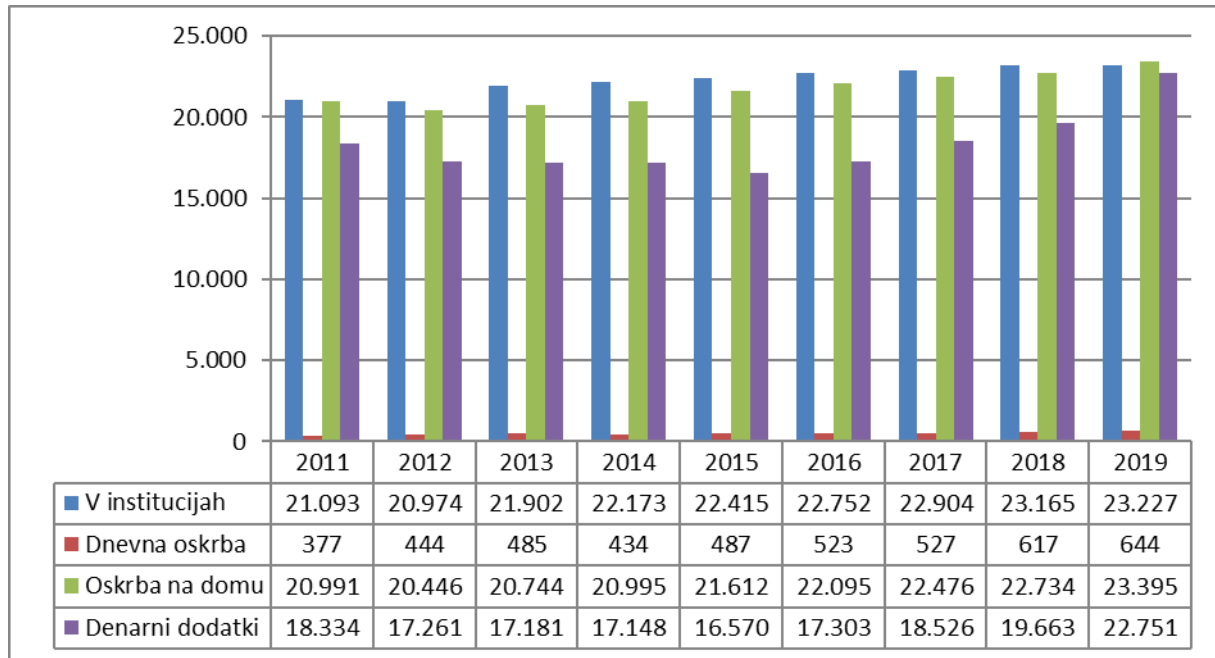

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, SURS.

Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia.

Število uporabnikov dolgotrajne oskrbe

Number of long-term care users

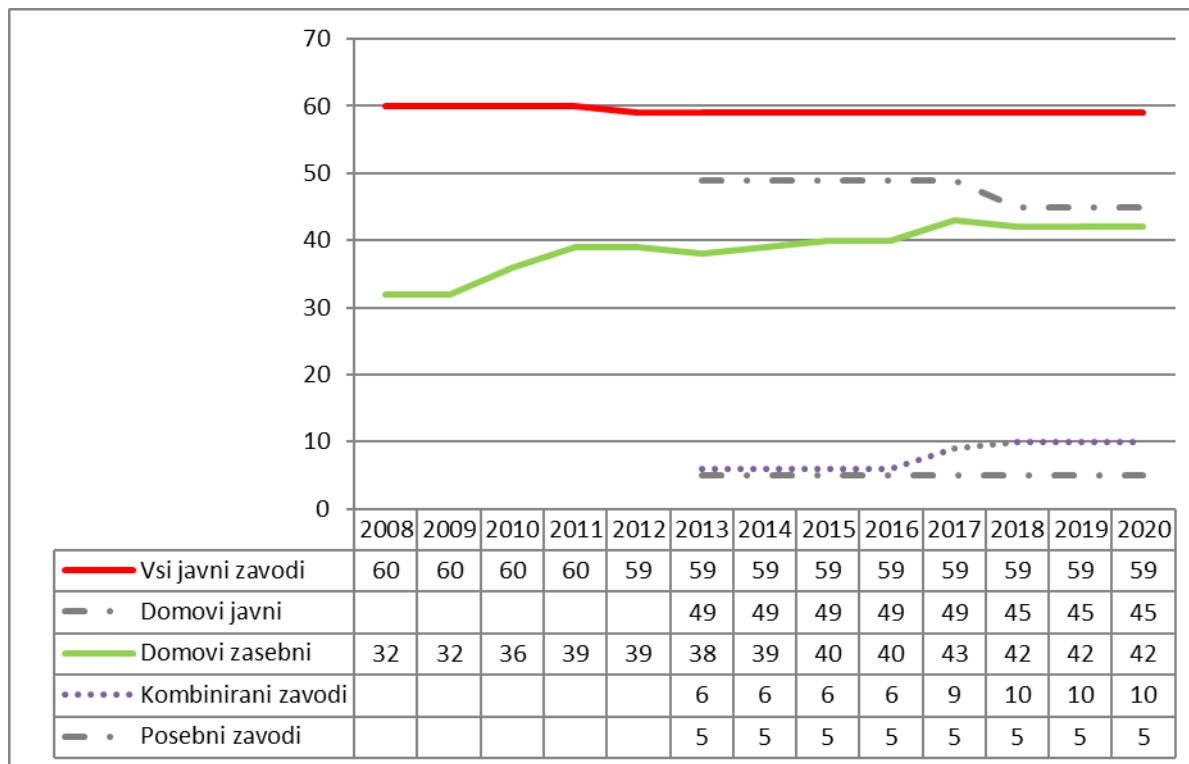

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, SURS.

Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia.

Število javnih in zasebnih domov za starejše (2008-2020)

Number of public and private homes for elderly (2008-2020)

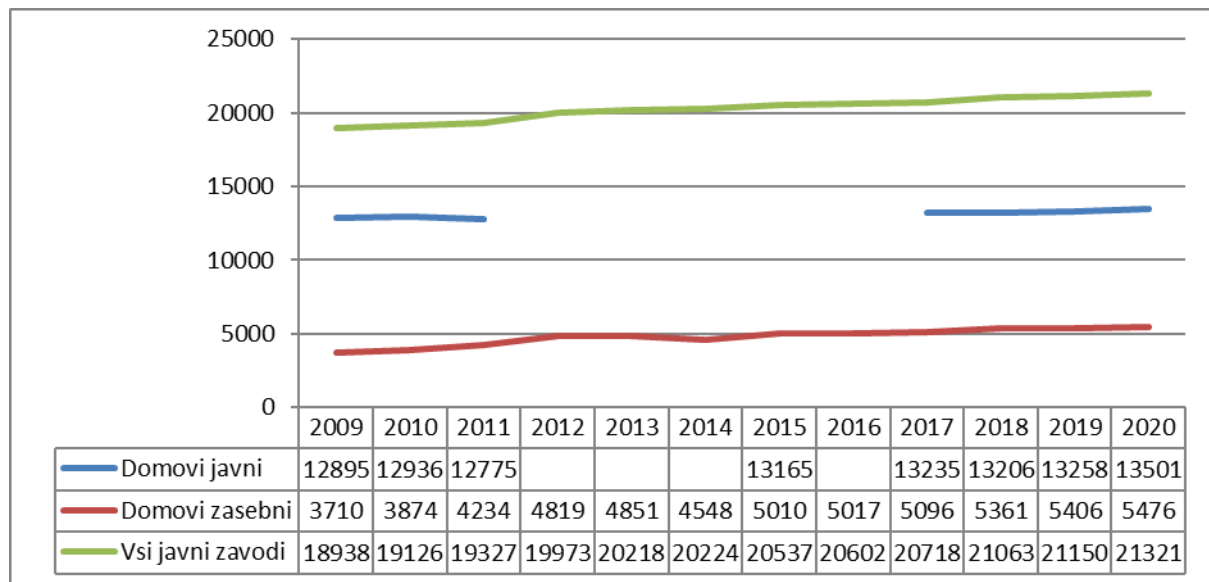
Opomba: V skupini »kombiniranih socialnovarstvenih zavodih« so vključene enote, v katerih se izvajajo posebne oblike varstva duševno in telesno prizadetih odraslih oseb. »Posebni zavodi« opravljajo oblike institucionalnega varstva za duševno in telesno prizadete odrasle osebe.

Vir: Skupnost socialnih zavodov Slovenije, letna poročila (razen za leto 2008).

Source: Association of social institutions of Slovenia, annual reports.

Število postelj v domovih za starejše

Number of beds in homes for elderly

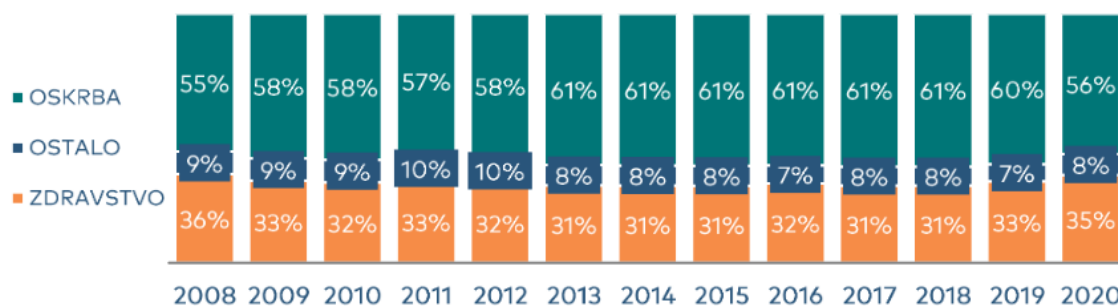
Opomba: »Vsi javni zavodi« vključujejo domove za starejše, kombinirane in posebne zavode.

Vir: Skupnost socialnih zavodov Slovenije, letna poročila.

Source: Association of social institutions of Slovenia, annual reports.

Viri prihodkov socialnih zavodov

Sources of income for long-term care

Opomba: V kategoriji »oskrba« so združena plačila oskrbovancev ali njihovih svojcev in doplačila občin, ki so leta 2020, denimo, znašala 18% v primerjavi z 82% deležem oskrbovancev in njihovih svojcev. Kategorija »zdravstvo« vključuje plačila Ministrstva za zdravje za zdravstveno oskrbo oskrbovancev. Kategorija »ostalo« so prihodki organizacij institucionalnega varstva iz »tržnih dejavnosti«.

Vir: Skupnost socialnih zavodov Slovenije, *Poudarki iz analiz področja institucionalnega varstva starejših in posebnih skupin odraslih 2020*, Ljubljana, november 2021, dostopno na: <https://www.ssz-slo.si/wp-content/uploads/POUDARKI-IZ-ANALIZ-2020-1.pdf>, str. 20.

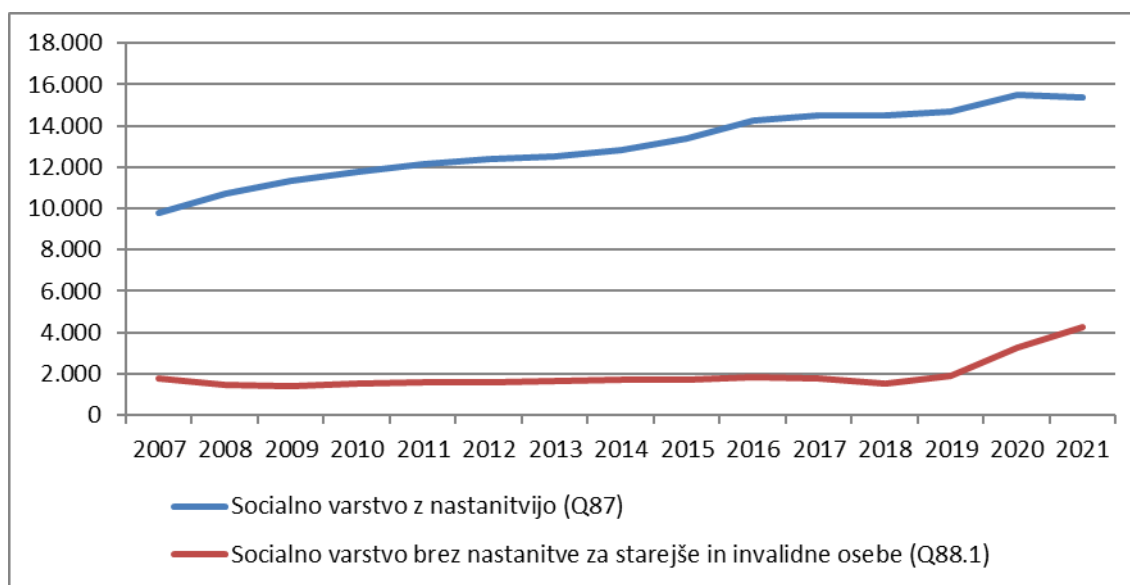
2.

GIBANJE ZAPOSLOVANJA V INSTITUCIONALNI OSKRBI

Predstavljeni podatki kažejo nenehno zviševanje števila zaposlenih in precejšnje izboljšanje razmerja med številom zaposlenih in številom uporabnikov. Te podatke je vendarle treba previdno interpretirati. Računsko sodišče je v svoji reviziji (2019) ugotovilo, da je razmerje lahko zavajajoče, ker so v primerjavo vključeni vsi zaposleni. Zato je sodišče pridobilo podatke o zaposlenih, ki oskrbujejo uporabnike in na tej osnovi izračunalo razmerje med številom zaposlenih v oskrbi in številom uporabnikov. Ugotovilo je tole: »Če [...] upoštevamo, da zaposleni delajo po osem ur na dan in so enakomerno porazdeljeni v treh izmenah, potem pride v povprečju na enega zaposlenega v socialni oskrbi 50,6 uporabnika, na enega zdravstvenega delavca pa 11,4 uporabnika v eni izmeni. To pomeni, da mora en oskrbovalec v DS v eni izmeni oskrbeti uporabnika v 9,5 minute.« (Računsko sodišče, 2019: 53.)

Delovno aktivne osebe v dejavnosti Q87 ali Q88.1

Persons in employment in Q87 or Q88.1

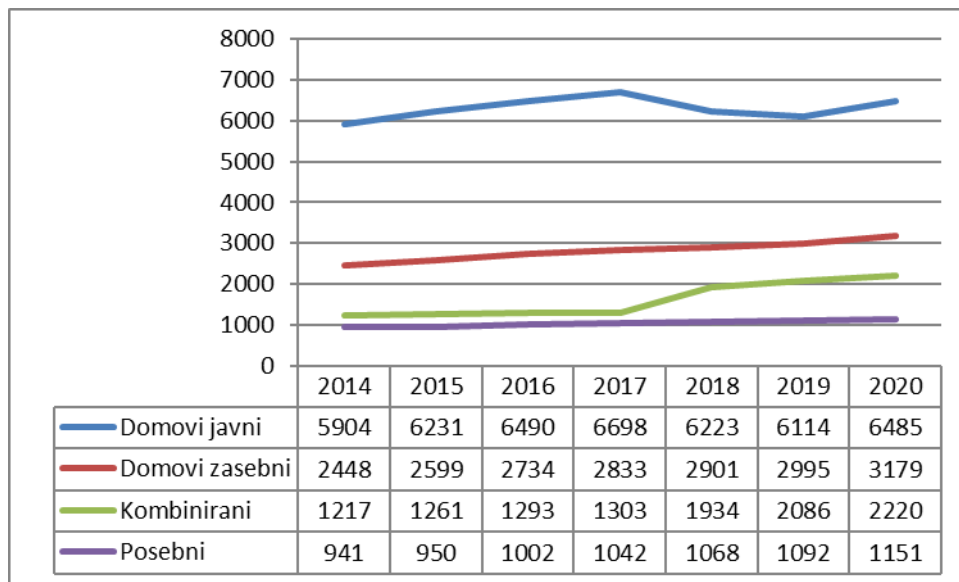
Legenda: Q87 predstavlja socialno varstvo z nastanitvijo, Q88.1 pa socialno varstvo brez nastanitve za starejše in invalidne osebe.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, SURS.

Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia.

Število zaposlenih v domovih za starejše

Number of employees in homes for elderly

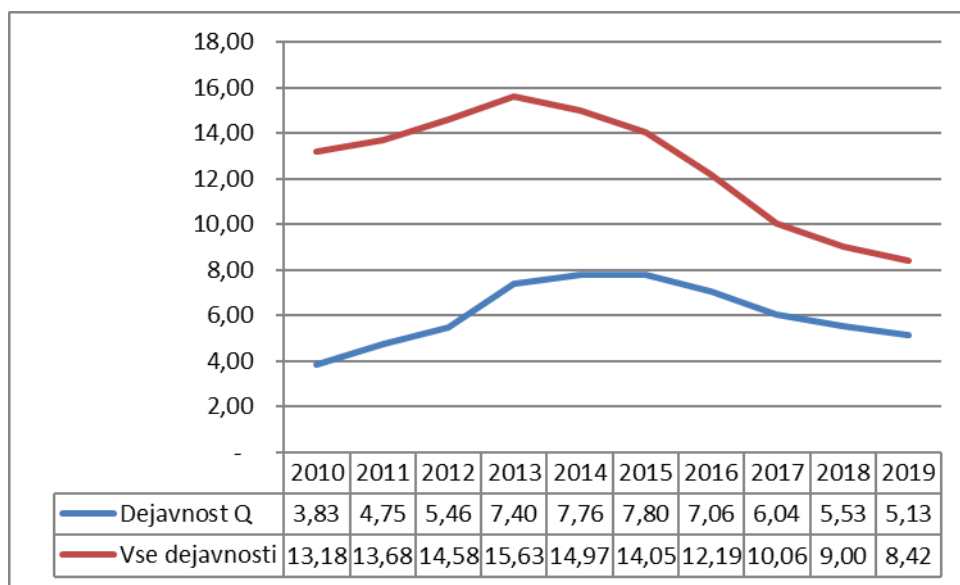

Vir: Skupnost socialnih zavodov Slovenije, letna poročila.

Source: Association of social institutions of Slovenia, Annual reports.

Delež brezposelnih glede na zaposlene (v odstokih)

Share of unemployed in all employees (in %)

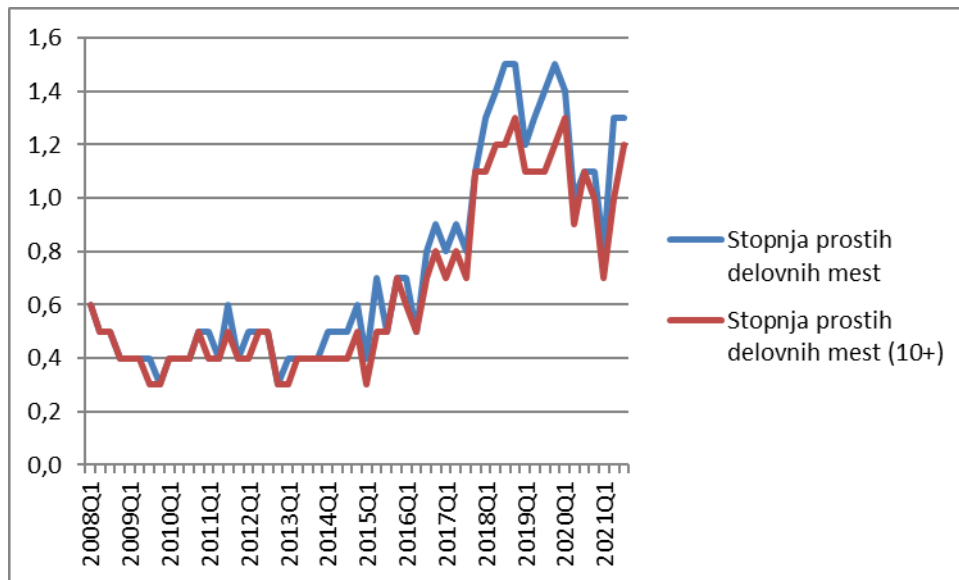
Opomba: Skupina “brezposelnih oseb” vključuje vse registrirano brezposelne osebe, ki so bile pred nastankom brezposelnosti zaposlene pri delodajalcu, registriranim za dejavnosti Q.

Vir: Za delovno aktivno prebivalstvo SURS, za brezposelne osebe ZRSZ; lastni izračuni.

Source: For active population SURS, for unemployed ZRSZ; own calculations.

Stopnja prostih delovnih mest v sektorju Q (Zdravstvo in socialne storitve)

Job vacancy rate in sector Q (Health and social services)

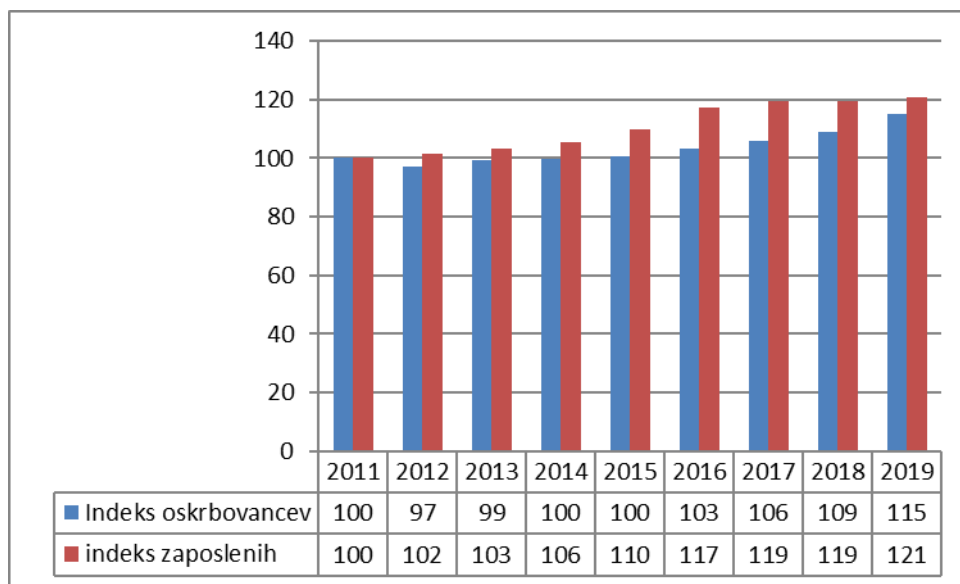
Opomba: Stopnja prostih delovnih mest je delež prostih delovnih mest od vseh delovnih mest skupaj (prostih in zasedenih) v dejavnosti Q; 10+ označuje podjetja z deset zaposlenimi ali več.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, SURS.

Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia.

Rast oskrbovancev v institucionalni oskrbi in števila zaposlenih (indeks, 2011=100)

Growth in the number of long-term care users and employees (index, 2011=100)

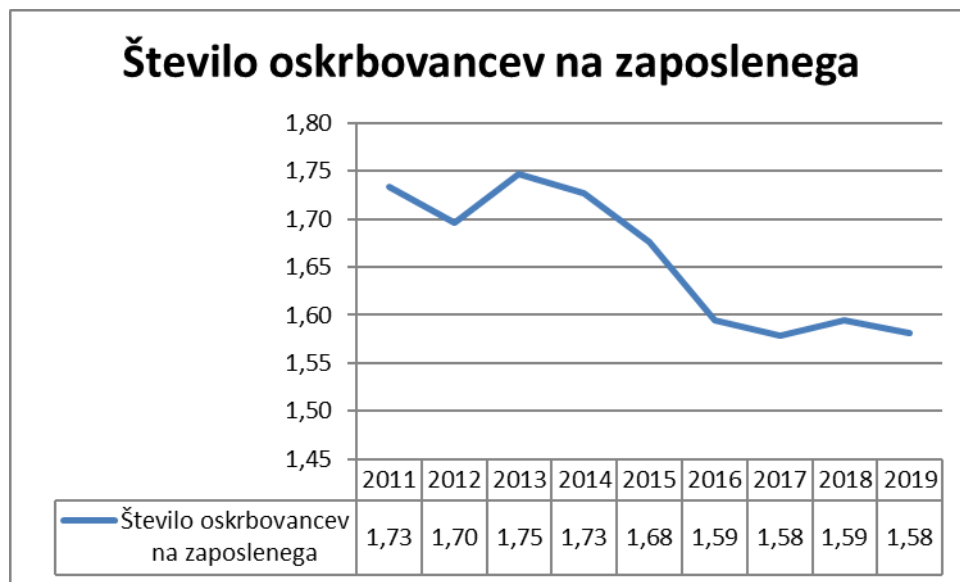
Opomba: Skupina »zaposlenih« vključuje vse zaposlene v dejavnosti Q87.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, SURS, lastni izračuni.

Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia, own calculations.

Število oskrbovancev na zaposlenega

Number of long-term care users per employee

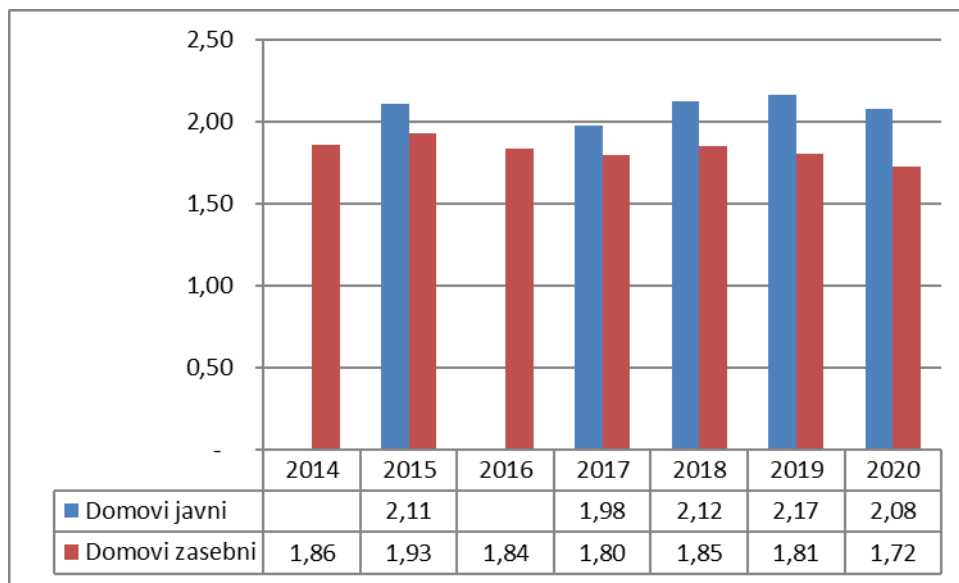

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, SURS, lastni izračuni.

Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia, own calculations.

Število postelj na zaposlenega v javnih in zasebnih domovih

Number of beds per employee in public and private homes

Vir: Skupnost socialnih zavodov Slovenije, letna poročila

Source: Association of social institutions of Slovenia, Annual reports

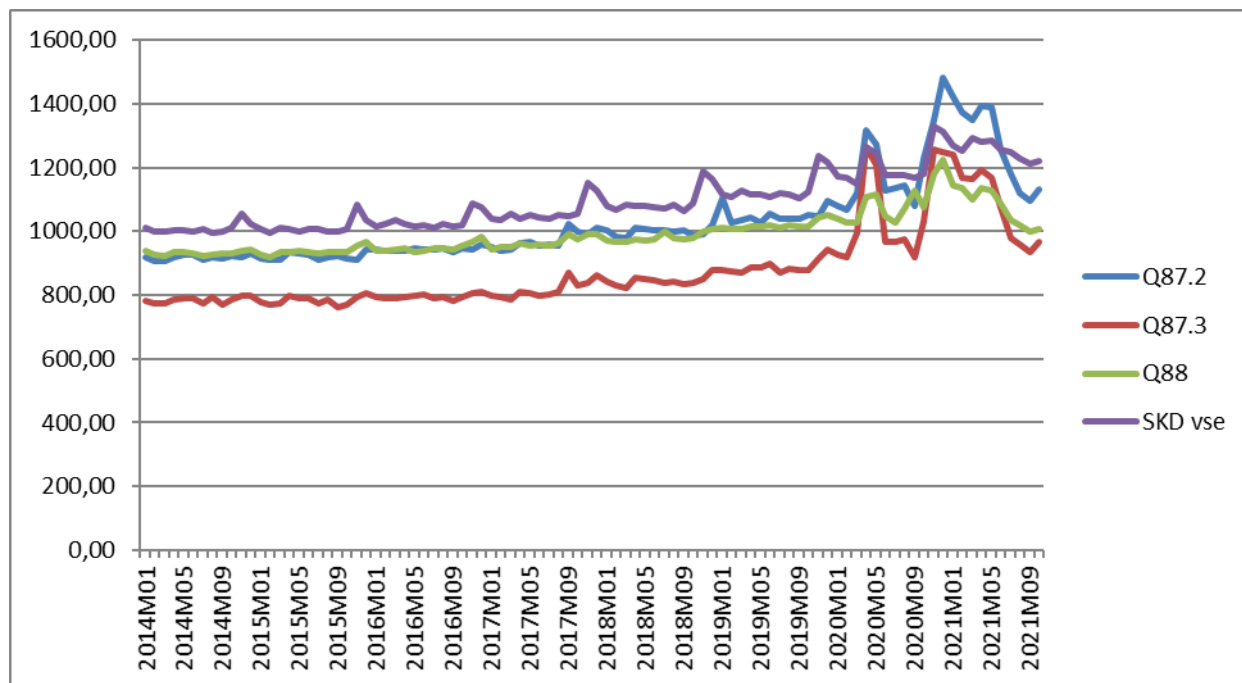
3.

DELOVNI POGOJI V INSTITUCIONALNEM SOCIALNEM VARSTVU

Delovni pogoji zaposlenih v institucionalnem socialnem varstvu so razmeroma slabo raziskani. Obstaja vrsta nedavnih kvalitativnih študij o delovnih pogojih oseb, ki pomagajo starejšim na domu: raziskava o družinskih pomočnicah ali pomočnikih v Leskošek, 2016; raziskava o delavkah in delavcih v formalni in neformalni oskrbi na domu v Hrženjak, 2018; redna letna poročila Inštituta RS za socialno varstvo o izvajanju pomoči na domu vse od leta 2007 naprej, zadnje v Petrič, Orehek, Černič in Nagode, 2021. Žal doslej ni bilo opravljenih poglobljenih študij o delovnih pogojih v institucionalnem socialnem varstvu, ki pa ima skoraj 80 odstotkov vseh zaposlenih v dejavnosti socialnega varstva.

Povprečne neto mesečne plače po dejavnostih

Average net monthly pay by sectors

Legenda: Q87.2 – dejavnost nastanitvenih ustanov za oskrbo duševno prizadetih, duševno obolelih in zasvojenih oseb; Q87.3 – dejavnost nastanitvenih ustanov za oskrbo starejših in invalidnih oseb; Q88 – socialno varstvo brez nastanitve; SKD vse – vse dejavnosti skupaj.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, SURS.

Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia.

Nadurno delo in efektivni čas (v odstotkih)

Overtime and effective time

	NADURE 2012	NADURE 2016	Efektivni čas 2012	Efektivni čas 2016
SKD Dejavnost - SKUPAJ	1,0	1,2	76,5	76,5
Q Zdravstvo in socialno varstvo	2,9	3,8	72,9	73,5

Opomba: Nadure in efektivni čas so prikazani v odstotkih.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, SURS, lastni izračuni.

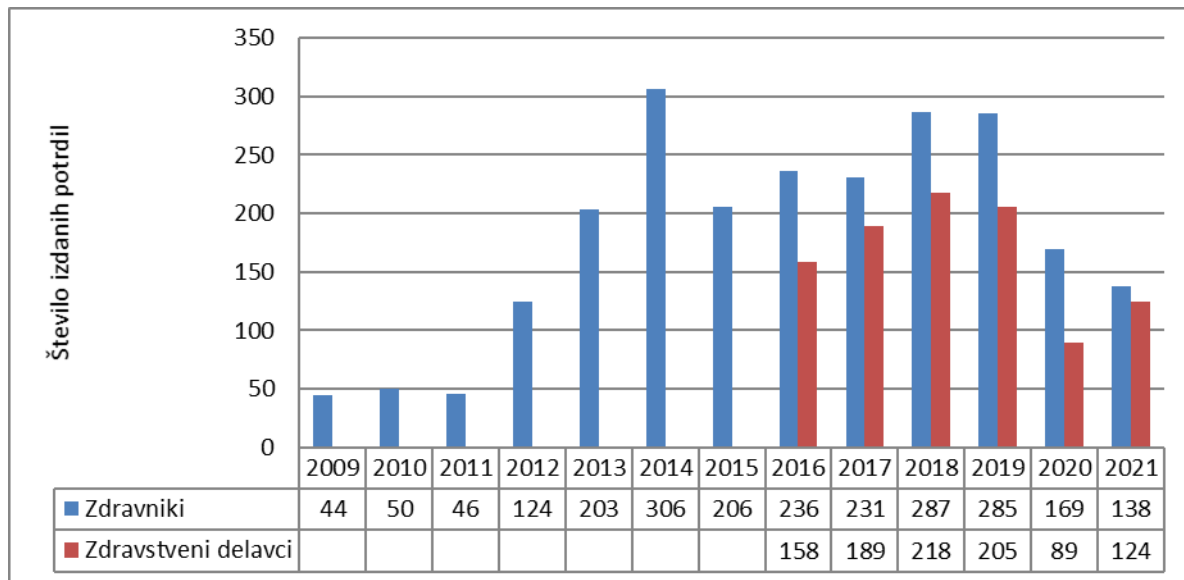
Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia, own calculations.

4.

**DELOVNE EMIGRACIJE IN
IMIGRACIJE V DEJAVNOSTI
SOCIALNEGA VARSTVA**

Število izdanih potrdil o dobrem imenu Zdravniške zbornice Slovenije in Zbornice zdravstvene in babiške nege)

Number of certificates of good standing (Medical Chamber of Slovenia and
Nurses and Midwives Association of Slovenia)

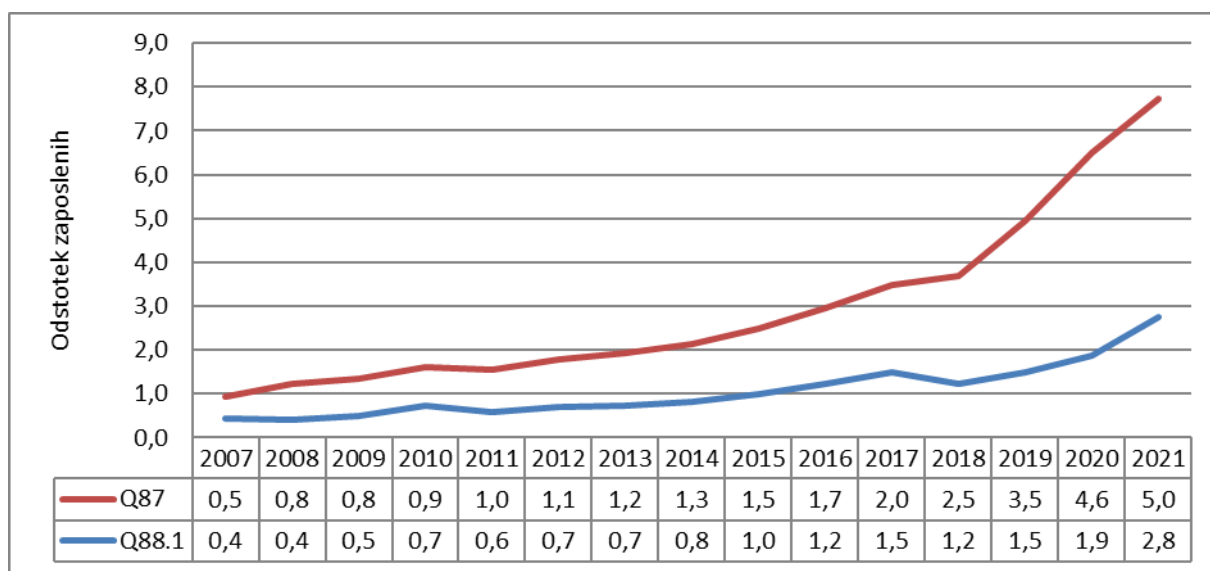

Opomba: Podatki za zdravstvene delavce (medicinske sestre/zdravstvenike, tehnike, bolničarke/bolničarje, babice/babičarje) za leto 2021 so le do 22. 11. 2021.

Vir: Zdravniška zbornica Slovenije (https://www.zdravniskazbornica.si/docs/default-source/statistika-in-analize/microsoft-powerpoint---potrdila-o-dobrem-imenu-in-odhodi-v-tujino.pdf?sfvrsn=f0cc3236_52) in Zbornica zdravstvene in babiške nege.

Odstotek zaposlenih s tujim državljanstvom v dejavnosti Q87 (Socialno varstvo z nastanitvijo) in Q88.1 (Socialno varstvo brez nastanitve za starejše in invalidne osebe)

Employees with foreign citizenship (in %) in sector Q87 (Residential Care Activities) and Q88.1 (Social work activities without accommodation for the elderly and disabled)

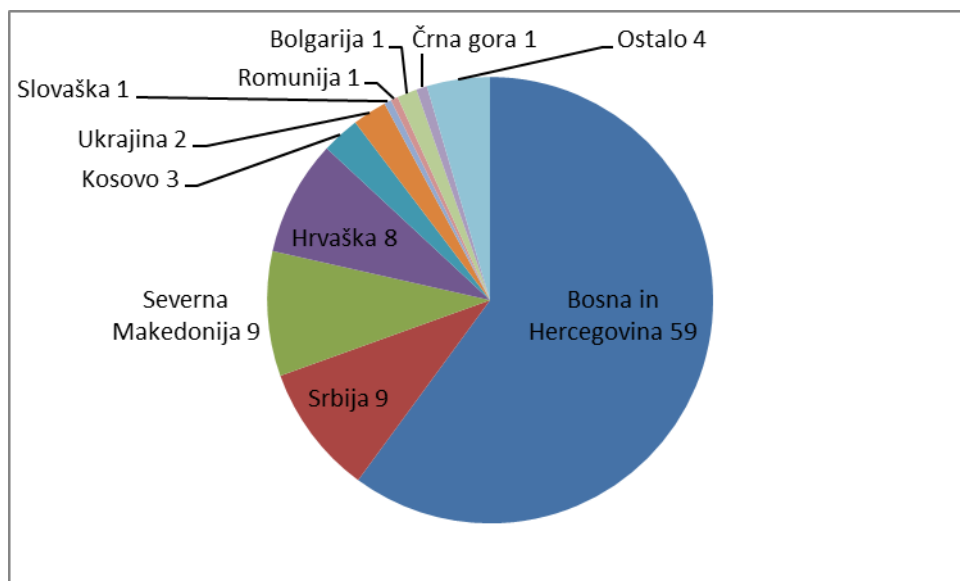

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, SURS

Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia.

Deleži zaposlenih po tujih državljanstvih v dejavnosti Q87 (Socialno varstvo z nastanitvijo), 2021

Shares of employees by foreign citizenship in sector Q87 (Residential Care Activities), 2021

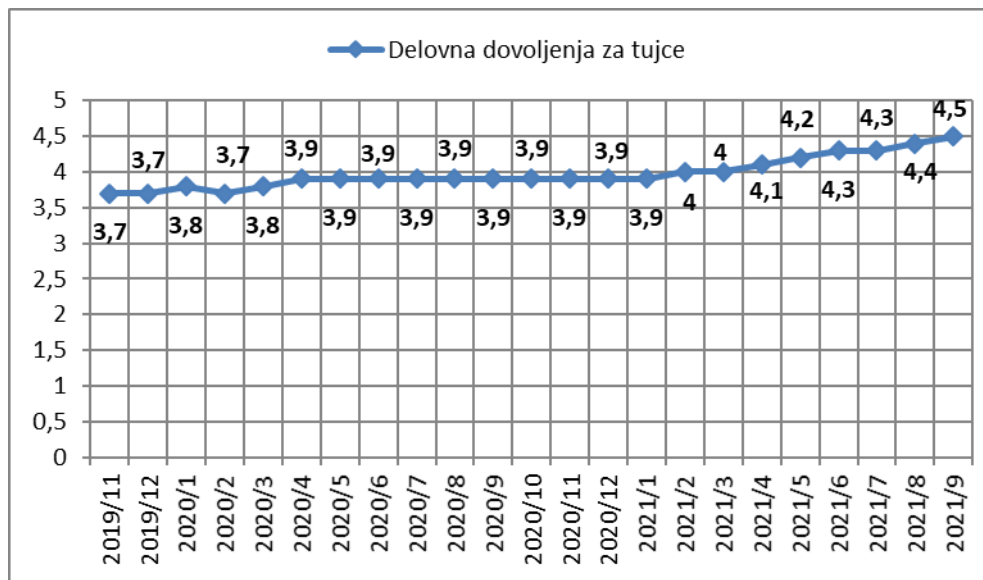

Vir: SURS, stanje na dan 31. 9. 2021, v skupini "ostalo" so državljanke in državljane 19 držav.

Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia

Delovna dovoljenja za tujce za določen čas (v odstotkih), Slovenija

Fixed-term work permits for foreigners (in %), Slovenia

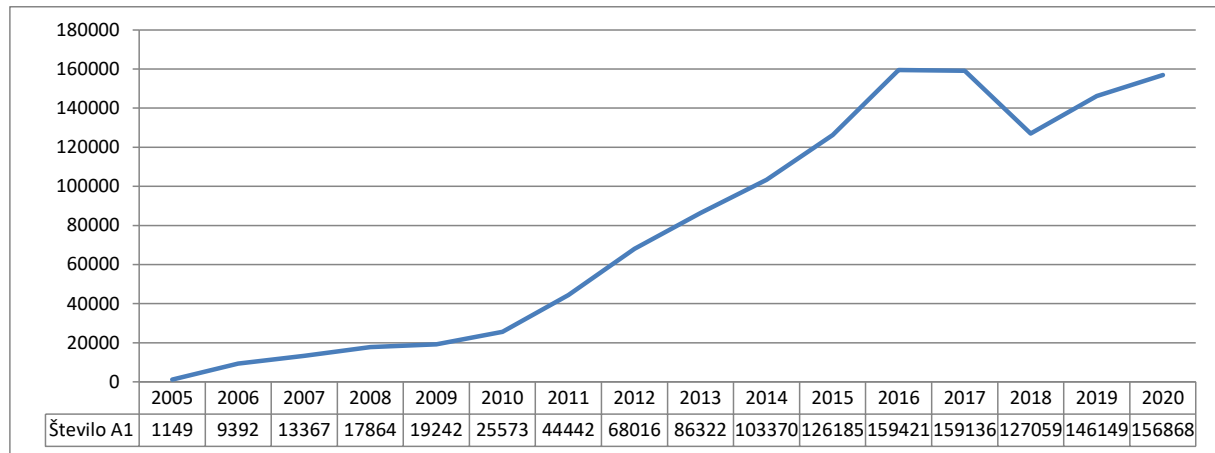
Opomba: Delovna dovoljenja so predstavljena v odstotkih od vseh formalno zaposlenih.

Vir: UMAR (Urad RS za makroekonomske analize in razvoj), *Ekonomsko ogledalo*, št. 9, let. 27, 2021, str. 30-31, dostopno na: https://www.umar.gov.si/en/publications/slovenian-economic-mirror/publication/news/ekonomsko-ogledalo-st-92021/?tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=e39816aa26899cf8f6d04268cf1a96d5.

Source: UMAR (Institute of Macroeconomic Analysis and Development), *Slovenian Economic Mirror*, Vol. 27, No. 9, 2021, pp. 30-31.

Število izdanih potrdil A1 za napotitev

Number of A1 forms for posted workers

Vir: Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, ZZSZ.

Source: Health institute of Slovenia, ZZSZ.

Napotitve po dejavnostih (2020)

Posting by sectors (2020)

Dejavnosti	Število A1 obrazcev	Število delavcev
Ostalo	33.833	11.830
Gradbeništvo	42.472	14.041
Montaža - servisiranje	29.384	18.207
Industrija	29.156	6.130
Mednarodni cestni promet	21.484	17.149
Kmetijstvo	208	150
Trgovina	142	85
Turizem	97	84
Šolstvo	30	30
Transport	27	27
Finančno posredništvo	23	23
Zdravstvene storitve	12	11

Vir: Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, ZZSZS.

Source: Health institute of Slovenia, ZZSZS.

Napotovanje delavcev v Slovenijo (iz EU, EGP in Švice)

Posting of workers to Slovenia: Notifications of service providers from the EU, EEA and Switzerland

Dejavnost SKD	Število prijaviteljev iz EU, EGP in Švice
F GRADBENIŠTVO	2.119
S DRUGE DEJAVNOSTI	1.709
C PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	704
M STROKOVNE, ZNANSTVENE IN TEHNIČNE DEJAVNOSTI	491
N DRUGE RAZNOVRSTNE POSLOVNE DEJAVNOSTI	692
A KMETIJSTVO IN LOV, GOZDARSTVO, RIBIŠTVO	
Q ZDRAVSTVO IN SOCIALNO VARSTVO	9
Vsi prijavitelji	6.866

Država sedeža izvajalca	Število prijaviteljev iz EU, EGP in Švice
HRVAŠKA	2.420
AVSTRIJA	1.245
NEMČIJA	1.181
SLOVAŠKA	719
ITALIJA	468

Opomba: Podatki o prijavah predstavljajo prijave napotenih delavcev iz EU in kratkotrajnih storitev delodajalcev iz tretjih držav, kjer pri sami prijavi ni nobenega vsebinskega odločanja. Ustreznost prijave z dejanskim opravljanjem dela tujcev se preverja le v primeru nadzora s strani nadzorstvenih organov (IRSD, FURS), ki dobivajo podatke o tovrstnih prijavah. Soglasja so podlaga za izdajo enotnih dovoljenj za prebivanje in delo za napotene delavce za zakonsko točno določene napotitve (storitve, gibanje oseb znotraj kapitalsko povezanih družb, usposabljanje napotenih v povezanih družbah), kjer je v postopku /po ZUP-u/ potrebno dokazati izpolnjevanje točno določenih zakonskih pogojev za izdajo soglasja.

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, ZRSZ

Source: Employment Service of Slovenia.

Literatura:

Hlebec, Valentina in Jana Mali (2013), »Tipologija razvoja institucionalne oskrbe starejših ljudi v Sloveniji«, *Socialno delo* 52 (1): 29–41.

Hrženjak, Majda (2018), »Precarious Situations of Care Workers in Home-Based Elder Care in Slovenia«, *New Solutions: A Journal of Environmental and Occupational Health Policy* 27 (4): 483–500, doi: 10.1177/1048291117740682.

Kresal, France (2005), »Socialna politika na Slovenskem do druge svetovne vojne kot vir za zgodovino socialnega«, *Socialno delo* 44 (3): 161–171.

Leskošek, Vesna (2016), »Care between love and money: The case of the family assistant«, *Teorija in praksa* 53 (6): 1356–1369.

Mali, Jana in Vida Milošević Arnold (2006), »Nekatere značilnosti razvoja domov za stare ljudi v Sloveniji po drugi svetovni vojni«, *Socialno delo* 45 (3–5): 169–181.

Petrič, Maruša, Špela Orehek, Mateja Černič in Mateja Nagode (2021), *Analiza izvajanja pomoči na domu: Analiza stanja v letu 2020*, Inštitut RS za socialno varstvo, Ljubljana

Računsko sodišče (2019), *Revizijsko poročilo: Skrb za tiste, ki zaradi starosti, duševne ali telesne prizadetosti potrebujejo pomoč drugih*, Računsko sodišče, Ljubljana.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2009*, SSZS, Ljubljana, 2010.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2010*, SSZS, Ljubljana, 2011.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2011*, SSZS, Ljubljana, 2012.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2012*, SSZS, Ljubljana, 2013.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2013*, SSZS, Ljubljana, 2014.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2014*, SSZS, Ljubljana, 2015.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2015*, SSZS, Ljubljana, 2016.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2016*, SSZS, Ljubljana, 2017.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2017*, SSZS, Ljubljana, 2018.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2018*, SSZS, Ljubljana, 2019.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2019*, SSZS, Ljubljana, 2020.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), *Poudarki iz kumulativnega statističnega poročila za leto 2020*, SSZS, Ljubljana, 2021.